

Redakční a konzultační rada Encyklopedie Českých Budějovic

Zápis ze zasedání rady: 19. února 10.30-12:00 hodin, Divadelní klub Jihočeského divadla

Účastníci:

Gaži Martin, Kolda Vlastimil, Kopáček Jiří, Kuča Karel, Novotný Miroslav, Šebestián Jiří,
Thoma Juraj – omluvil se

Redakce: Švehlová Zdeňka, Kopáček Tadeáš

Úvodem:

Oproti čistě internetovým zdrojům „kamenné“ encyklopedie pracují se spolehlivými informacemi, ověřenými a odborně zpracovanými pod jednou střechou. To umožňuje kritické posouzení a celkové vyvážení, odlišení významného od nevýznamného, trvalého od pomíjivého. K těm ECB patří, o to více je třeba věnovat pozornost udržitelnému růstu takzvaně otevřené encyklopedie, jak z pohledu lexikografické kázně, tak užití nových médií. Na internetu se musí uživatelsky i obsahově vyrovnat s dvacetiletím od knižního vydání. Proto se staly hlavními tématy rady nové formy a obsahy, tezaurus a udržitelnost díla.

Autorská práva

K 21. 3. 2019 byla plánována stávka české Wikipedie proti přijetí směrnice EP o povinnému licencování autorských děl. Rada při té příležitosti rekapitulovala systém správy autorských práv, který smluvně ošetřuje obě knižní vydání a elektronickou verzi Encyklopedie Českých Budějovic včetně aktualizací, vázaných před zveřejněním na autorské korektury a odměny. Ochrana práv třetích stran, zejm. při správě tzv. zaměstnaneckých děl, byla dokumentována smluvním zpřístupněním audiovizuálních děl z Archivu a programových fondů České televize.

Suburbanizace

Na souboru hesel suburbanizace bylo formou ukázek demonstrováno encyklopedické pojetí rozsáhlých proměn celého města a jeho zázemí od konce 20. století. Stovky fotografií nových lokalit výrazně aktualizovaly vzhled portálu. Nové souborné heslo „suburbanizace“ s odkazy na nové lokality (v.t. místní a pomístní rejstřík) přineslo stručný nástin obecně platných tezí, jevů a metodologie, rozsahem odpovídající samostatné případové studii. Implementace textů a mapek na internet je prakticky u konce. Na příkladu hesla České Vrbné byla rekapitulována závazná pravidla ustálené stavby hesel: definice, ekvivalenty, historie, demografie, urbanistický vývoj, novodobá výstavba, dochované památkové celky popř. zajímavosti. Viz též O Encyklopedii/stavba hesel. Rada s tímto řešením vyslovila souhlas. Připomenuta byla ujednání o definici, vymežující předmět hesla ve vztahu k Českým Budějovicím, která nemusí korespondovat s obecně užívaným pojmem, pravidla pro zařazování hesel ve vztahu k Českým Budějovicím jak obligatorně, tak s ohledem na jejich funkční či prostorovou souvislost a diskutováno užívání zavedených názvů historicky nebo administrativně zaniklých lokalit a objektů pro lepší orientaci uživatelů (v.t. názvy firem).

Mapové služby

Členové rady byli o migraci geografického informačního systému se software ArcGIS na cloudovou verzi amerického výrobce Esri informováni již ve Výroční zprávě za rok 2018. Systém je určen hlavně pro badatelské účely, nabízí vlastní rekonstrukční mapy, archiv georeferencovaných a průběžně aktualizovaných historických map či ortofoto, nově byla doplněna interaktivní mapa základních sídelních jednotek a připravuje se úprava prezentace objektů památkové ochrany. Propojení obrazového doprovodu encyklopedie s lokalizací hesel a objektů v terénu je pro uživatele zajištěno pomocí veřejných mapových služeb Google maps, snadno a rychle dostupných na všech běžných zobrazovačích a prohlížečích. Bylo stvrzeno, že všechna licenční ujednání k užití mapových děl jsou aktuální a platná.

Prolinky

Aktivní odkazy na webové stránky třetích stran, kdy dojde k otevření nové karty prohlížeče. Propojení obsahu encyklopedie s relevantními prameny a datovými službami partnerských institucí je uživatelsky komfortní a znásobuje dostupnost informací. Digitalizace archivů, fondů a knihoven nabízí v encyklopedii okamžitý přístup k originálním dokumentům. Bylo předvedeno možné propojení např. s Digitálním archivem SOA v Třeboni nebo Katalogem památek NPÚ. Rada vyzvala redakci, aby v případě užití a šíření konkrétně těchto pramenných materiálů sjednala smlouvu se SOA Třeboň (statutární zástupce ředitel PhDr. Václav Rameš) a zajistila plnění podmínek licence Creative Commons (NPÚ). Na základě Smlouvy o spolupráci s Českou televizí redakce disponuje několika desítkami embedovaných videí, které lze otevírat ve vlastním okně, a dále nespecifikovaným množstvím archivních titulů odkazovaných prostřednictvím i-vysílání. To je spojeno s otevřením webu ČT v jiném prostředí včetně rušivých reklam. Nesystematicky působí např. odkaz na jinak pozoruhodné stránky projektu Jihočeské vědecké knihovny Kohoutí kříž. Rada konstatovala, že výběrovost a omezení odkazů mimo vlastní portál je v zájmu zachování identity a konzistence díla.

Tezaurus

Páteřní struktura encyklopedie, hierarchický třídění nezbytný pro posuzování vyváženosti hesel napříč tématy a kategoriemi, důležitý průvodce pro vyhledávání, tvořící kompromis mezi ryze odbornou terminologií a obecnou srozumitelností pojmů pro uživatele.

1) Bylo rozhodnuto o zrušení tématu (i rozcestníkového hesla) **Městská aglomerace**, z kterého byly kategorie Sídliště, Předměstí, Dvory a Vsi přesunuty do tématu **Urbanismus** (s novým souborným heslem **Suburbanizace** byly popisy nově vzniklých lokalit přiřazeny k stávajícím heslům a doplněny do rejstříku místních a pomístních názvů).

2) Rada odsouhlasila na základě rozpravy k pojmu veřejné infrastruktury (dosud téma **Infrastruktura a doprava**) návrh vyčlenění nového tématu **Vybavenost**, které spojuje do jedné skupiny:

a) občanskou vybavenost: Hostince Hotely, Hřbitovy, Nevěstince, Obchody, Pošta, Rekreační oblasti, Veterinární péče, Zdravotní a sociální péče etc., dříve zařazené zejm. pod Urbanismus

b) technickou infrastrukturu: odpadové hospodářství, radiokomunikace, telekomunikace, vodohospodářství apod.

Druhá skupina kategorií a hesel z původního tématu Infrastruktura a doprava pak byla

shrnutí pod jednoznačně znějící téma **Komunikace a doprava** (Komunikace, Letecká doprava, Mosty, Říční doprava, Silniční doprava, Železniční doprava). S ohledem na vznik korporace Jihočeské letiště České Budějovice bude vytvořeno nové heslo, nezávisle na souborném hesle Letectví, obsahujícím informace o všech 5 letištích spojených s městem. Dále byla vedena diskuse k dosavadnímu rozdělení kategorií v tématech **Kultura a Výtvarné umění**. Rada odsouhlasila sjednocení různých forem včetně dosud samostatně vedeného výtvarného umění do tématu **Umění** (divadlo, fotografie, hudba, literatura, malířství, sochařství, umělecké řemeslo a k nim jednotlivé skupiny umělců). Rozporován však byl návrh tématu **Kultura**, zahrnující kategorie Historiografie, Historici, Kinematografie, Kronikáři, Kulturní instituce, Nakladatelství, Novináři, Plesy, Sběratelé, Sdělovací prostředky, Slavnosti a Tančírny. Ani ne tak pro specifickou nesourodost, jako pro pojem kultura samý, který je příliš široký. Rada nedospěla k závěru a návrh byl ponechán k další diskuzi. Případné následné rozhodnutí bude odsouhlaseno per rollam. Bez námitek pak rada přijala návrh přejmenovat téma **Církev na Náboženství a církev**, který je adekvátnější skladbě hesel. Struktura hesel tématu **Příroda** byla hodnocena jako odpovídající užívaným schématům, ale je třeba se metodicky vyrovnat s různou úrovní dosaženého poznání. Řada údajů je vázána na vzájemně časově a prostorově diskrétní výzkumy, řešené v rámci grantových titulů. Redakční rada nemá námitek k zveřejňování takových vzájemně nespojitých údajů s uvedením odkazů na jejich prameny a literaturu. Aktualizace v těchto případech je závislá na kontinuitě bádání. Zcela revidováno bylo téma **Osobnosti**, které dosud nemělo žádnou strukturu, jednalo se pouze o jmenný rejstřík. Členění bylo provedeno podle oborů působnosti s duplicitním zobrazením v původním tématu (např. kategorie Pedagogové v tématu Školství).

Metodologie a kodifikace pravidel tvorby encyklopedie města

Návrh nového uspořádání tezauru poskytl přehled o logické struktuře a stávajícím stavu encyklopedie pro kritické zhodnocení, doplnění a vyvážení jednotlivých tematických skupin. Na příkladu tématu **Architektura** se odvinula diskuse k metodice co možná objektivního výběru objektů a osobností k doplnění hesel. S možnostmi elektronické encyklopedie roste nebezpečí prezentismu, posuzování z hlediska přítomnosti, popř. i publicistické povrchnosti. Současně ve prospěch zachování aktuálnosti a živosti encyklopedie vyvstává potřeba zachycení novodobého rozvoje města včetně biografii dosud aktivně činných osobností. Neměnná zůstávají lexikografická pravidla stavby a slohu hesel a podmínka relevantního propojení s Českými Budějovicemi nebo jejich reáliemi. Nelze ale rigidně trvat na historické (realizační) uzavřenosti věcných hesel nebo na dovršení životní dráhy u biografických hesel. Nominaci hesel je metodologicky nutné opřít o autoritní hodnocení (evaluaci) způsobem standardizovaným ve vědecké praxi, případně o dosažená a uznávaná státní, odborná nebo výkonnostní ocenění. Doplnování hesel je systematicky zajišťované redakcí podle smluv o průběžné aktualizaci díla, uzavíraných s městem. Vyhodnocení realizovaných aktivit a další plány periodicky shrnují výroční zprávy. Pro stanovení dalších cílů a rozhodování mezi výročními zasedáními redakční rady její členové s oporou o návrhy či připomínky autorů nebo čtenářů encyklopedie v koordinaci vytvoří seznam nominovaných hesel, vyžadujících další úpravy, a hesel nových, který bude průběžně konzultován a korigován.

Udržitelnost

Je nutné a společensky odpovědné dlouhodobě zajistit aktuálnost, rozvoj a udržitelnost souborného díla a jednotlivých příspěvků do něj; udržitelnost technickou (provoz, zálohování apod.), formální (lexikografická pravidla a tezaurus), obsahovou (reprezentativnost a aktuálnost), autorskou (HR a redakce), právní (smlouvy a licence) a finanční (provozní náklady a investice). Otevřená encyklopedie nemá redakční uzávěrku. Požadavky na kontinuitu (identitu) díla, kvalitu, provázanost a vyváženost obsahu předpokládají diverzitu (generační obnovu) týmu, čímž nejsou dotčena autorská práva, a dlouhodobé vícezdrojové financování, zajištěné z rozpočtů nebo grantů samosprávy, státu a EU, např. ve prospěch překladu díla. Rizika představují závislost na jednotlivých osobnostech, podfinancování, nahodilost a dobrovolnost příjmů, vliv změn v aktuálně zvolené městské reprezentaci. Posláním Redakční rady je zachovat kontinuitu projektu, a to i v případě zániku vydavatele. Redakční radě po projednání nově přináleží status stálého správního orgánu, nejen konzultačního fóra, a to i ve vztahu k objednateli a dlouhodobému nositeli práv užití díla, Statutárnímu městu České Budějovice. Město po dohodě jmenuje svého zástupce v Redakční radě Encyklopedie a odpovídá za řádné užití díla v souladu s platnými smlouvami uzavřenými s vydavatelstvím NEBE s.r.o., správcem autorských práv. O konkrétních podmínkách bude s městem, k němuž se váže odpovědnost řádného hospodáře, dále jednáno. Encyklopedie Českých Budějovic vykazuje status veřejného statku (nehmotného kulturního dědictví). K archivaci časových verzí encyklopedie a jejího zálohování redakční rada doporučuje zajistit smlouvou s Národní knihovnou ČR, která pomocí služby Webarchiv v rámci periodické „sklizně“ zálohuje vybrané české webové stránky a uchovává je v originální podobě do Webarchivu, viz (<https://www.webarchiv.cz/cs/>). K plnění uvedených úkolů bude Redakční rada, analogicky se stanovami Klubu přátel Encyklopedie Českých Budějovic, pořádat pravidelná roční jednání s předem připraveným programem.